

Antecedents of Mindful Risk-Taking Behavior in Secondary School Students: A Path Analytic Approach¹

Duchduen Bhanthumnavin²

Received: March 26, 2014

Accepted: October 5, 2014

Abstract

This correlational study aimed at investigating the direct and indirect effects of the psychological and situational factors on mindful risk-taking behavior. The sample of 1,520 students of grade 11 consisted of 683 males (44.9%) and 837 females (55.1%), with the average age of 16.83 years. It was obtained by the technique of stratified quota random sampling from schools in Bangkok and Ayutthaya. There were 6 groups of variables in this study. First, the five psychological traits were future orientation and self-control, need for achievement, internal locus of control of reinforcement, moral identity, and mental health. Secondly, situational factors consisted of 5 variables, namely, love-reasoned child rearing practice, appropriate modeling of mindful risk-taking from parents, role models of mindful risk-taking behaviors from the media, social support from significant others, and socialization from school. Thirdly, psychological states consisted of 4 variables, namely, favorable attitude towards mindful risk-taking behaviors, behavioral tendency, peer-negative influence immunity, and psychological immunity. Fourthly, success in life consisted of 2 variables, happiness and academic achievement. Finally, mindful risk-taking behavior consisted of 4 variables: peer-group mindful risk-taking behavior, commuting mindful risk-taking behavior, consuming mindful risk-taking behavior, and social support of peers' mindful risk-taking behavior. Path analytic latent results revealed that the psychological trait and the situational factor indirectly affected mindful risk-taking behavior via the psychological state ($R^2 = 0.88$) and success in life ($R^2 = 0.93$). In other words, the psychological state and perceived success in life were the two mediating factors with direct effects on the mindful risk-taking behavior of these Thai adolescents. The R square of the mindful risk-taking latent behavior is 0.95. These results have important implications for further research and promoting interventions.

Keywords: Antecedents, mindful risk-taking behavior, secondary school students, Path analysis

¹ Research report was funded by The National Research Council of Thailand

² Associate professor at The Graduate School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration email: db719nida@yahoo.com Tel: 027273109

ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา : การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล¹

ดุจเดือน พันธมนาวิน²

บทคัดย่อ

การวิจัยความสัมพันธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 1,520 คน ประกอบด้วย นักเรียนเพศชายจำนวน 683 คน (44.9%) และนักเรียนหญิงจำนวน 837 คน (55.1%) ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 16.83 ปี ใช้วิธีการสุ่มแบบการแบ่งชั้นกำหนดโควตา จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอยุธยา ตัวแปรในงานวิจัยนี้มี 6 กลุ่มตัวแปร กลุ่มตัวแปรแรกจำนวน 5 ตัวแปรเป็นกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน เอกลักษณะทางจริยธรรม และสุขภาพจิต กลุ่มตัวแปรที่สองคือ กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสнисสนุนและใช้เหตุผล การมีแบบอย่างที่ดีด้านเสี่ยงอย่างมีสติจากผู้ปกครอง การเห็นแบบอย่างจากสื่อด้านการเสี่ยงอย่างมีสติ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และการอบรมปลูกฝังด้านเสี่ยงอย่างมีสติจากสถานศึกษา กลุ่มตัวแปรที่สามคือ กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ ความพร้อมที่จะเสี่ยงอย่างมีสติ การมีภูมิคุ้มกันตนด้านการคบเพื่อน และการมีภูมิคุ้มกันตนทางจิต กลุ่มตัวแปรที่สี่คือ กลุ่มตัวแปรความสำเร็จในชีวิต ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ ความพอใจในชีวิต และผลการเรียน กลุ่มตัวแปรสุดท้ายคือ กลุ่มตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อน พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทาง พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการกิน และพฤติกรรมสนับสนุนให้เพื่อนเสี่ยงอย่างมีสติ ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ปรากฏว่า จิตลักษณะเดิมและสถานการณ์มีอิทธิพลทางอ้อมไปยังพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ โดยผ่านจิตลักษณะตามสถานการณ์ ($R^2 = 0.88$) และความสำเร็จในชีวิต ($R^2 = 0.93$) จึงกล่าวได้ว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิตเป็นตัวแปรเชื่อมแทรกที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติในนักเรียนวัยรุ่นไทย โดยสามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติได้ 0.95 ผลจากงานวิจัยนี้ได้ชี้แนะแนวทางการวิจัยที่สำคัญและแนวทางในการจัดการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติในเยาวชนไทยต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงเหตุ พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ นักเรียนมัธยมศึกษา การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล

¹ รายงานการวิจัย ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

² รองศาสตราจารย์ ประจำคณะพัฒนาศักดิ์และสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ email: db719nida@yahoo.com

Tel: 027273109

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต้องเรียนรู้อีกมาก นักเรียนในวัยนี้ยังขาดประสบการณ์ในการดำรงชีวิต เมื่ออยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ อาจเป็นผู้ที่ตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย และอาจก่อปัญหาที่ใหญ่หลวงต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมได้มากมาย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังที่กล่าวมา เป็นปัญหาจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ของนักเรียนวัยรุ่นจำนวนหนึ่ง แต่ก็ยังมีวัยรุ่นอีกจำนวนมากที่สามารถระงับตนให้รอดพ้นจากสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า จะมีสาเหตุประการใดที่ทำให้วัยรุ่นสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติที่แตกต่างกัน

ดังนั้น บทความวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุทั้งด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติของนักเรียนวัยรุ่น โดยใช้สถิติการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์และความสำเร็จในชีวิต และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของจิตลักษณะเดิม สถานการณ์ จิตลักษณะตามสถานการณ์และความสำเร็จในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ

การประมวลเอกสาร

งานวิจัยนี้ได้ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) (Magnusson & Endler, 1977; ดุจเดือน พันธุมนาวิณ, 2552) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัยในการกำหนดกลุ่มตัวแปรต่างๆ และความสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ : ตัวแปร ความหมาย และวิธีวัด

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยที่ยังมีประสบการณ์กับโลกภายนอกไม่มากนัก ประกอบกับเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง จึงเป็นเหยื่อของภัยอันตรายในปัจจุบันที่มีอยู่รอบด้าน ทำให้นักเรียนวัยรุ่นเหล่านี้ต้องตกอยู่สถานการณ์เสี่ยงภัยมากกว่าบุคคลในวัยอื่นๆ (Boyer, 2006)

พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนนั้นมีนักวิจัยได้ทำการศึกษาไว้ต่างๆ กัน เช่น พฤติกรรมการเสพยาเสพติด (เกษม จันทร, 2541) พฤติกรรมเสี่ยงด้านเพศสัมพันธ์ (สุพัตรา พรหมเรนทร์, 2550; อนรรฆมนงค์ เรียบร้อยเจริญ, 2549) พฤติกรรมหลบหนีเรียน (จิรวัดพัฒนา มั่นยืน และรุ่งทิพย์ สมานรักษ์, 2546) เป็นต้น การมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการระลึกรู้ได้ (พระราชาวมณี, 2529 หน้า 803-805) เช่น ระลึกรู้ว่าตนกำลังมอง พุด หรือแสดงกริยาอะไร หรือในขณะที่ตนกำลังอยู่ในสถานการณ์ใด มีอารมณ์เป็นเช่นไร รู้เท่าทันเหตุการณ์รอบด้าน ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มิใช่ตัดสินใจด้วยความหลงผิด

นักวิจัยพฤติกรรมวัยรุ่นส่วนใหญ่มักศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางด้านต่างๆ เช่น เสี่ยงทางด้านสุขภาพ และเสี่ยงทางด้านสังคมที่มีความรุนแรงหรือมีความเสียหายร้ายแรงในปริมาณที่ต่างกัน (Larsman, Eklof, & Torner, 2012; Leon

Carmona, & Garcia, 2010; Roche, Ahmed, & Blum, 2008) พฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพที่สำคัญที่ควรศึกษาในวัยรุ่นคือ พฤติกรรมการบริโภค ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงทางสังคมคือ พฤติกรรมการคบเพื่อน และพฤติกรรมเสี่ยงในการเดินทางในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยให้แก่ตนเองและผู้อื่น จึงต้องมีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติใน 3 ด้านนี้ ที่สมควรมีการสร้างเครื่องมือวัดและศึกษาปัจจัยเชิงเหตุต่างๆ ในงานวิจัยนี้

พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อนได้มีการวัดที่เกี่ยวกับการคบเพื่อนในประเทศไทย 3 ด้านคือ (1) ลักษณะของเพื่อนที่ผู้ตอบเลือกคบ (เช่น ดวงเดือน พันธมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, 2517) (2) กิจกรรมที่มักจะทำร่วมกับเพื่อน (เช่น ดวงเดือน พันธมนาวิน งามตา วรินทร์านนท์ และคณะ, 2536) และ (3) การยอมรับอิทธิพลของเพื่อน (เช่น พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2546) โดยมีการให้คะแนนมากทางด้านที่เหมาะสม มีประโยชน์มากและเกิดโทษน้อย

พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทางในชีวิตประจำวัน นักเรียนมักต้องใช้รถเพื่อไปโรงเรียนหรือเดินผ่านสถานที่ที่อาจมีอันตราย มีการวัดและวิจัยพฤติกรรมสวมหมวกนิรภัย หรือคาดเข็มขัดนิรภัยเมื่อใช้รถ (สกล เทียงแท้ และสมิตตรา เจริญพันธ์, 2546; Ruangkanhanasetr et al., 2005) พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการบริโภค เป็นการดื่มและการกินอย่างเหมาะสมทั้งทางด้านอาหารที่กินและคุณภาพของสิ่งที่กินและดื่ม โดยผู้ปฏิบัติมีความตระหนักรู้ตัวว่ากำลังจะบริโภคอะไร และพยายามเลือกและหลีกเลี่ยงอาหารที่จะเป็นพิษเป็นภัยต่อสุขภาพอนามัย มีงานวิจัยอย่างน้อย 2 เรื่องที่ศึกษาพฤติกรรมในแนวนี้นี้ (อุบล เลี้ยววาริณ, 2534; รุจิเรศ พิษิตานนท์, 2546)

นอกจากนี้พฤติกรรมสนับสนุนเพื่อนให้เสี่ยงอย่างมีสติ เป็นการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมให้เพื่อนมีความรอบคอบเตรียมป้องกันตนในบริบทต่างๆ ยังมีความสำคัญอีกด้วย โดยสามารถให้การสนับสนุนเพื่อนใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านอารมณ์ เช่น การให้คำชมเชย ยอมรับความคิดเห็น ให้กำลังใจ เป็นต้น (2) ด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ให้ข้อมูล ตักเตือน เป็นต้น และ (3) ด้านการกระทำ เช่น การไม่สนับสนุนให้เพื่อนกระทำพฤติกรรมอันตราย การห้ามปราม หรือในทางตรงข้าม มีการแสดงออกที่เป็นการสนับสนุนพฤติกรรมเสี่ยงของเพื่อน เป็นต้น มีงานวิจัยที่วัดพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนป้องกันเพื่อนด้วย (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2546) และพฤติกรรมพัฒนาเพื่อน (ดวงเดือน พันธมนาวิน, กำลังดำเนินการ)

ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะเดิมที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิต

งานวิจัยในอดีตมักปรากฏว่าจิตลักษณะเดิม ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน สุขภาพจิต และหรือเอกลักษณ์ทางจริยธรรม (Aquino & Reeds, 2002) ความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์คือ ทักษะที่ดีที่ติดต่อกับพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น มีทักษะที่ดีต่อการป้องกันอันตรายในการทำงาน (จรีพร ภิบาลจันทร์, 2551) มีทักษะที่ดีต่อการดูแลสุขภาพและเห็นความสำคัญของการระมัดระวังด้านการบริโภค (ดวงกมล พรหมลักขโณ, 2549) เป็นต้น ความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมที่น่าปรารถนา เช่น ความพร้อมที่จะทำงานอาสาในอนาคต (คมนา วัชรธานินทร์, 2546) ความพร้อมที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ (สุภาสิณี นุ่มเนียม, 2546)

เป็นต้น การมีภูมิคุ้มกันตนเองด้านการคบเพื่อน เช่น ความสำคัญของการเลือกคบเพื่อนที่เป็นคนดี (รุจิเรศ พิษิตานนท์, 2546; วรรณลดา กันต์โณม, 2553) และภูมิคุ้มกันตนเองด้านการคบเพื่อน (นิศากร สนามเขต, 2550) เป็นต้น

ส่วนความสำเร็จในชีวิตที่เกี่ยวกับผลการเรียนและความสุขในชีวิตนั้นปรากฏว่า จิตลักษณะเดิมเหล่านี้มีมากในบุคคลที่มีความสำเร็จในชีวิตมากด้วย โดยผลการวิจัยในอดีตปรากฏว่า จิตลักษณะเดิมโดยส่วนใหญ่ที่มาจากทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรม (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2538) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียน เช่น นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองมาก มีความเชื่ออำนาจในตนเองมาก และหรือมีสุขภาพจิตดี มาก มักเป็นผู้ที่มีผลการเรียนที่ดีมากด้วย (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2550; สุमितตรา เจริมพันธ์, 2545) นอกจากนี้ยังปรากฏอีกว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในชีวิตมากด้วย (ประชิต สุขอนันต์, 2545; ھرรษา เลาทเสรีกุล, 2537)

จากการประมวลเอกสารในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะเดิมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ และตัวแปรในกลุ่มความสำเร็จในชีวิต ปัจจัยเชิงเหตุด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิต

สภาพแวดล้อมรอบตัวบุคคลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความคิดและการกระทำของบุคคล เป็นที่ยอมรับกันในวงวิชาการมานานแล้วว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุตรหลาน ซึ่งอิทธิพลของบิดามารดาที่สำคัญคือการอบรมเลี้ยงดู และการเป็นแบบอย่าง (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, 2520; กมลวรรณ คารมปราชัญ คล้ายแก้ว, 2557) ผลการวิจัยที่แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรม

เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก ก็รายงานด้วยว่าตนเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดี มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรม ที่น่าปรารถนามากด้วย เช่น มีทัศนคติที่ดีและความพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่ (สุภาสิณี นุ่มเนียม, 2546) ทัศนคติที่ดีและความพร้อมที่จะลดปริมาณขยะ (ลินดา สุวรรณดี, 2543) เป็นต้น

การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่น่าปรารถนา นักวิจัยหลายคนพบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มักเป็นผู้ที่มีทัศนคติและความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นมากด้วย (เช่น คมนา วัชรธานินท์, 2546; ศุภรางค์ อินทุพันธ์, 2552) รวมทั้งยังพบอีกว่า บุคคลรอบข้างนักเรียนมีอิทธิพลที่จะช่วยบรรเทาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้ (นิศากร สนามเขต, 2550; Reininger, Pérez, Flores, Chen, & Rahbar, 2012)

สื่อมวลชนเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลสูงต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของนักเรียน เพราะนักเรียนในวัยนี้ เป็นวัยที่กำลังอยากรู้อยากลอง และต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เมื่อเห็นแบบอย่างจากสื่อ ผู้เป็นแบบอย่างมักเป็นคนดังมีชื่อเสียง ทำให้เกิดเลียนแบบทำตามได้มาก (Wilde, 1993) การวิจัยในประเทศไทยปรากฏผลการศึกษาที่สอดคล้องกับในต่างประเทศข้างต้นว่า การเห็นแบบอย่างจากสื่อมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติและความพร้อมต่อการกระทำพฤติกรรม (พระมหาไชยา กาละปักษ์, 2550) และการมีภูมิคุ้มกันตนเอง (นิศากร สนามเขต, 2550) อีกด้วย

โรงเรียนเป็นบ้านที่สองของนักเรียนที่ให้การอบรมปลูกฝังจิตลักษณะและพฤติกรรมที่น่าปรารถนาต่างๆ การปลูกฝังอบรมที่โรงเรียนกระทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การสอนสอดแทรกในชั้น

เรียน การฝึกปฏิบัติ การแสดงนิทรรศการ และทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ผลการวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมปลูกฝังจากโรงเรียนด้วยการเข้าร่วมโครงการต่างๆ มักเป็นผู้ที่มีทัศนคติและความพร้อมมากด้วย เช่น งานวิจัยทางด้านศาสนา (พระมหาใจ สอนไผ่, 2547) สำหรับในต่างประเทศผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการได้รับการสั่งสอนอบรมจากโรงเรียนสามารถลดความเสี่ยงต่างๆ ได้ เช่น ความเสี่ยงที่จะเครียด (Kragg, Zeegers, Kok, Hosman, & Abu-Saad, 2006) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ตามมาได้

จากการประมวลเอกสารในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรในกลุ่มสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ และตัวแปรในกลุ่มความสำเร็จในชีวิต

ปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ

ผลการวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนามาก มักเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากด้วย เช่น พฤติกรรมการเสพสารเสพติดน้อย (เกษม จันทร, 2541) พฤติกรรมฉลาดเลือกกิน(รุจิเรศ พิขิตานนท์, 2546) เป็นต้น

สำหรับองค์ประกอบที่สามของทัศนคติ คือ ความโน้ม น้าว ที่จะ กระ ทำ (Behavioral tendency) หมายถึง ความพร้อมที่จะกระทำ หรือ การไม่หลีกเลี่ยงที่จะกระทำพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ซึ่งในอดีตมีนักวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมที่น่าปรารถนามาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากด้วย เช่น พฤติกรรมรับผิดชอบ (สุภาสินี นุ่มเนียม,

2546) พฤติกรรมการออม (รสนันท์ ณ นคร, 2550) พฤติกรรมลดปริมาณขยะ (ลินดา สุวรรณดี, 2543) เป็นต้น

การคบเพื่อนเป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน การมีภูมิคุ้มกันตนด้านการคบเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พบในงานวิจัยทั้งในประเทศ (นิศากรสนามเขต, 2550) และต่างประเทศ (Walsh, Harel-Fisch, & Fogel-Grinvald, 2010)

การมีภูมิคุ้มกันตนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2547) โดยบุคคลที่มีภูมิคุ้มกันตนมาก มักเป็นผู้ที่มีความคิดรอบคอบ ไม่ประมาท มีการพิจารณาสิ่งต่างๆ ให้ทั่วถึงได้มาก ก่อนที่จะลงมือกระทำการใดๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสมดุลและสามารถที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่นมากกว่าบุคคลที่มีภูมิคุ้มกันตนน้อย ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีความชอบเสี่ยงน้อย และมีสติสัมปชัญญะมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากด้วย (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ, 2551)

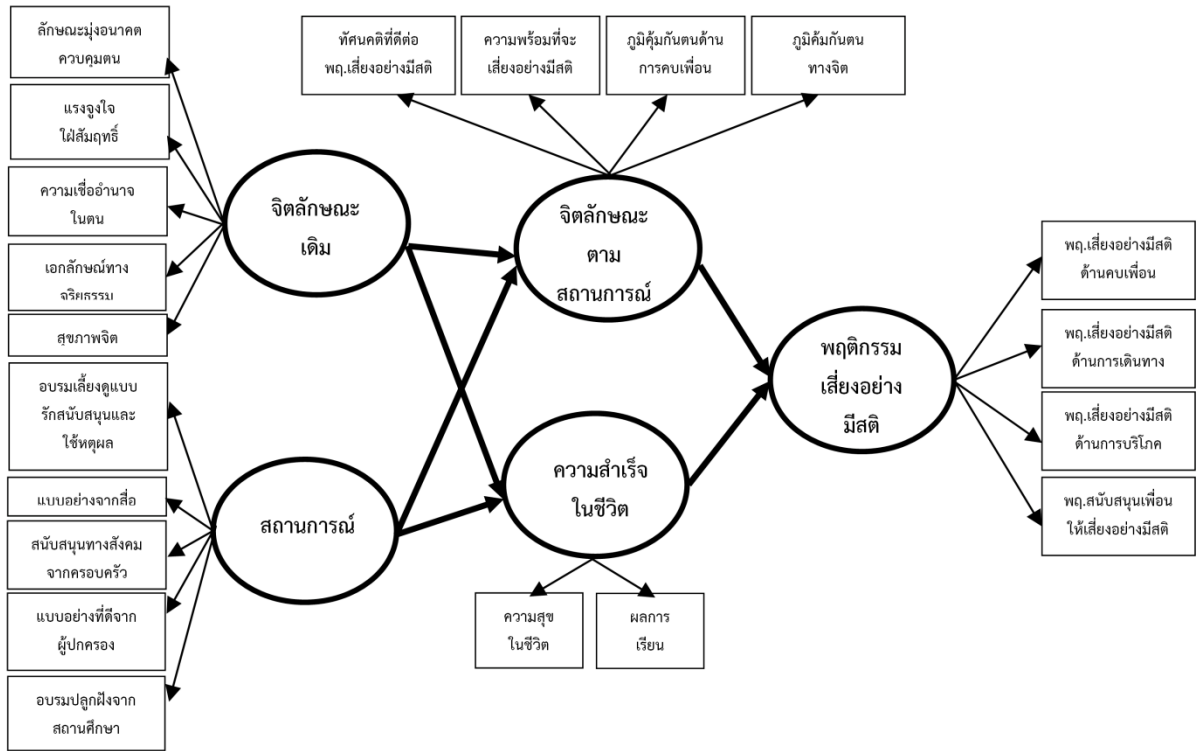
งานวิจัยของงามตา วนิทานนท์ และอุษา ศรีจินดารัตน์ (2552) ที่ศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 673 คน พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน (คบเพื่อนอย่างเหมาะสม และรับผิดชอบ) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียน ซึ่งผลวิจัยในทำนองนี้สอดคล้องกับผลในอดีตด้วย (นิศากรสนามเขต, 2550) นอกจากนี้ยังพบอีกว่าความสุขในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ, 2551) และพฤติกรรมที่น่าปรารถนาอื่นๆ (Brown, Kasser, Ryan, Linley, & Orzech,

2009; Howell, Digdon, Buro, & Sheptycki, 2008; Schutte & Malouff, 2011)

ดังนั้นจากการประมวลเอกสารข้างต้นจึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีมากต่อพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ ความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ มีภูมิคุ้มกันตนด้านการคบเพื่อนมาก มี

ภูมิคุ้มกันตนทางจิตมาก มีผลการเรียนที่ดี และความสุขในชีวิตมาก เป็นผู้ที่มีความเสี่ยงอย่างมีสติมากด้วย

จากการประมวลเอกสารทำให้สามารถเสนอโมเดลตั้งต้นได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โมเดลตั้งต้น (สมมติฐานงานวิจัย)

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง
 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอยุธยา ทำการสุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นกำหนดโควตา (Stratified quota random sampling) เก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 1,602 คน เมื่อทำการคัดกรองแล้ว จึงมีแบบวัดที่สมบูรณ์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับกลุ่มรวมเป็นจำนวน 1,520 คน

เครื่องมือวัด แบบวัดในงานวิจัยนี้โดยส่วนใหญ่เป็นแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่าประกอบด้วยประโยคต่างๆ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตร 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ค่าทางสถิติที่คำนวณจากนักเรียนจำนวน 100 คนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแสดงถึงคุณภาพของแบบวัด 19 ตัวแปร รวมทั้งทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอยู่ในตาราง 1 และมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ค่า t), ค่า Item-total correlation (ค่า r), การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และค่าความเชื่อมั่นของแต่ละแบบวัด

ชื่อตัวแปร	จำนวนข้อที่เริ่มต้น	จำนวนข้อที่ใช้จริง	พิสัยค่า t**	พิสัยค่า r	ค่าความเชื่อมั่น (α)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)									
						ค่า χ^2	df	Pvalue	RMSEA (≤0.06)	NFI (≥0.90)	CFI (≥0.90)	SRMR (≤0.06)	GFI (≥0.90)	AGFI (≥0.90)	
1.พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อน*	30	12	4.35 ถึง 10.42	0.22 ถึง 0.55	0.77	61.25	46	0.06	0.04	0.91	0.97	0.05	0.95	0.91	
2.พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทาง*	30	12	4.32 ถึง 9.32	0.24 ถึง 0.47	0.70	54.70	42	0.09	0.04	0.90	0.98	0.06	0.95	0.91	
3.พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการบริโภค*	30	12	3.27 ถึง 10.32	0.04 ถึง 0.49	0.68	58.79	47	0.11	0.04	0.88	0.97	0.06	0.95	0.92	
4.พฤติกรรมสนับสนุนให้เพื่อนเสี่ยงอย่างมีสติ*	30	12	5.51 ถึง 10.41	0.37 ถึง 0.54	0.82	59.67	45	0.07	0.04	0.94	0.98	0.05	0.95	0.91	
5.ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ*	30	12	4.81 ถึง 9.61	0.25 ถึง 0.55	0.78	70.90	53	0.05	0.04	0.90	0.97	0.05	0.94	0.91	
6.ความพร้อมที่จะเสี่ยงอย่างมีสติ*	30	12	4.63 ถึง 10.52	0.19 ถึง 0.52	0.73	59.27	44	0.06	0.04	0.89	0.96	0.06	0.95	0.91	
7.การมีภูมิคุ้มกันตนเองด้านการคบเพื่อน*	30	10	4.34 ถึง 12.27	0.20 ถึง 0.55	0.73	45.35	32	0.06	0.05	0.91	0.97	0.05	0.95	0.92	
8.การมีภูมิคุ้มกันตนเองทางจิต	20	16	4.41 ถึง 8.96	0.24 ถึง 0.51	0.76	98.99	82	0.10	0.03	0.90	0.97	0.06	0.94	0.90	
9.การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล	12	12	7.50 ถึง 14.00	0.36 ถึง 0.70	0.87	48.12	35	0.07	0.04	0.98	0.99	0.06	0.96	0.91	
10.การมีแบบอย่างที่ดีด้านเสี่ยงอย่างมีสติจากผู้ปกครอง*	30	15	3.34 ถึง 10.17	0.15 ถึง 0.56	0.79	92.54	77	0.11	0.03	0.92	0.99	0.06	0.94	0.90	
11.การได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้าง*	30	15	4.75 ถึง 10.96	0.28 ถึง 0.66	0.84	93.14	73	0.06	0.04	0.95	0.99	0.06	0.94	0.90	
12.การเห็นแบบอย่างจากสื่อด้านการเสี่ยงอย่างมีสติ*	30	12	2.81 ถึง 11.94	0.03 ถึง 0.68	0.82	58.32	43	0.06	0.04	0.96	0.99	0.05	0.95	0.91	
13.การอบรมปลูกฝังด้านเสี่ยงอย่างมีสติจากสถานศึกษา*	30	15	7.19 ถึง 11.36	0.43 ถึง 0.70	0.89	92.27	73	0.06	0.04	0.96	0.99	0.04	0.94	0.90	
14.เอกลักษณ์ทางจริยธรรม*	30	16	2.27 ถึง 9.84	0.05 ถึง 0.54	0.69	115.28	92	0.05	0.04	0.87	0.97	0.06	0.93	0.90	
15.ความเชื่ออำนาจในตน	11	10	5.47 ถึง 10.74	0.32 ถึง 0.51	0.75	27.16	22	0.20	0.03	0.97	1.00	0.06	0.97	0.93	
16.ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน	15	12	5.92 ถึง 11.22	0.28 ถึง 0.59	0.73	61.57	51	0.15	0.03	0.93	0.98	0.05	0.95	0.92	
17.สุขภาพจิต	12	12	4.77 ถึง 14.42	0.29 ถึง 0.67	0.86	60.61	47	0.09	0.04	0.96	0.99	0.05	0.95	0.92	
18.แรงจูงใจไม่ล้มฤทธิ์	10	10	5.24 ถึง 11.92	0.30 ถึง 0.53	0.73	43.22	31	0.07	0.05	0.91	0.97	0.05	0.96	0.92	
19.ความสุขในชีวิต	10	10	4.35 ถึง 11.37	0.18 ถึง 0.58	0.71	32.77	27	0.20	0.03	0.93	0.98	0.05	0.97	0.93	

หมายเหตุ * เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในงานวิจัยนี้, ** ในงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับค่า t มากกว่า ค่า r โดยเกณฑ์การคัดเลือกข้อคือ ค่า t ≥ 2.0 และ

ค่า r ≥ 0.20; CFA ใช้เกณฑ์ผ่าน 5 ดัชนี จาก 7 ดัชนีขึ้นไป โดยเฉพาะเมื่อค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม ประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) *ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน* หมายถึง จิตและทักษะที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์ไกล และการวางแผนย่อยๆ ที่จะนำไปสู่ผลโดยรวม (Mahoney & Thoresen, 1974) มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมาก 2) *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์* หมายถึง ปริมาณความคิดที่จะเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความล้มเหลว แต่เตรียมป้องกันเอาไว้ มีความคิดที่จะอดทนทำงานที่ยากลำบากได้เป็นเวลานาน และมุ่งแสวงหาความรู้และสิ่งใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาในการทำงาน อยู่เสมอ (McClelland, 1974) มีจำนวน 10 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง 3) *ความเชื่ออำนาจในตน* หมายถึง ปริมาณความเชื่อที่ว่าผลที่ตนกำลังได้รับอยู่ในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือผลร้ายนั้น เกิดจากการกระทำของตน มากกว่าจะเกิดจากโชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรืออิทธิพลจากบุคคลอื่น รวมทั้งความเชื่อที่ว่ายิ่งพยายามทำดีมาก ก็ยิ่งได้ผลดีตอบแทนมากด้วย (Rotter, 1966) มีจำนวน 10 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนมาก 4) *สุขภาพจิต* หมายถึง การที่บุคคลแสดงปริมาณความรู้สึกรบกวนกังวลอย่างไม่เกินกว่าเหตุ ไมโกรธง่าย ไม่ตื่นตื่นตกใจง่าย มีสมาธิและกล้าแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก แบบวัดทั้ง 4 แบบวัดนี้ มาจากงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชานนท์ และคณะ (2536) และ 5) *เอกลักษณ์ทางจริยธรรม* หมายถึง ปริมาณความแน่ใจ มั่นใจในตัวเอง เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มหนึ่งที่ตนยึดถือ ถึงแม้ว่าตน

อาจจะรับรู้ว่าคุณอื่นหรือสังคมจะยึดถือจริยธรรมแตกต่างไปก็ตาม โดยจะแสดงการยึดมั่นทางจริยธรรมนี้ในการกำหนดหรือตัดสินใจทางเดินชีวิตของตน วัดใน 2 มิติ คือ มิติของการยอมรับจริยธรรมนั้นเข้ามาเป็นส่วนตน (Internalization) และมิติของการแสดงออกที่สะท้อนการมีจริยธรรมนั้น (Symbolization) โดยมีพื้นฐานมาจาก Aquino & Reed (2002) แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่า มีจำนวน 16 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์ทางจริยธรรมมาก

กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ มี 5 ประการ ได้แก่

1) *การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล* หมายถึง การรายงานของนักเรียนว่าผู้ปกครองของตนได้ปฏิบัติต่อตนในลักษณะที่ให้ความรักสนับสนุน เอาใจใส่ เอื้ออาทร ทั้งทางกายและวาจา ตลอดจนรับรู้ว่าการที่ผู้ปกครองจะลงโทษหรือให้รางวัล หรือกระทำการใดๆ นั้น ผู้ปกครองกระทำด้วยเหตุผลอันเหมาะสมกับความประพฤติของนักเรียน และสถานการณ์ มิใช่กระทำไปตามอารมณ์ของผู้ปกครอง เป็นแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจนิก (2520) มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก 2) *การมีแบบอย่างที่ดีด้านเสียงอย่างมีสติจากผู้ปกครอง* เป็นการรายงานของนักเรียนว่าผู้ปกครองของตนได้แสดงให้เห็นหรือรับรู้ได้ใน 3 ด้าน คือ หนึ่ง มีการแสดงออกถึงความตระหนักรู้ถึงสถานการณ์เสียงที่อาจจะเผชิญในอนาคตอันใกล้ สอง มีการคิดและการเตรียมตัวให้พร้อมถ้าจะต้องเข้าไปสู่สถานการณ์เสียงต่างๆ และ สาม การมีสติสัมปชัญญะ การใช้เวลาพิจารณา และการควบคุมตนเมื่ออยู่ในสถานการณ์เสียงกับบุตร วัดโดยแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่าที่นักวิจัยเป็น

ผู้สร้างชิ้น มีจำนวน 15 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่ได้รับรู้ว่าผู้ปกครองของตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านเสียงอย่างมีสติมาก 3) การได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้าง หมายถึง การสนับสนุนจากเพื่อน ครู และญาติสนิท โดยสนับสนุนใน 3 ลักษณะ คือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านข่าวสารความรู้ และการสนับสนุนด้านสิ่งของและเงิน วัดโดยแบบวัดที่นักวิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 15 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้างมาก 4) การเห็นแบบอย่างจากสื่อด้านการเสียงอย่างมีสติ หมายถึง การให้ความสนใจในการรับทราบเกี่ยวกับสถานการณ์เสียงและวิธีการปฏิบัติอย่างมีสติรู้ตัวในการแก้ปัญหาในสถานการณ์หนึ่งๆ จากสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และสิ่งสิ่งพิมพ์ เป็นต้น วัดโดยแบบวัดที่นักวิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีการเห็นแบบอย่างจากสื่อด้านเสียงอย่างมีสติมาก และ 5) การอบรมปลูกฝังด้านเสียงอย่างมีสติจากสถานศึกษา หมายถึง การปลูกฝังอบรมที่โรงเรียนกระทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การสอนสอดแทรกในชั้นเรียน การฝึกปฏิบัติ และทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมหรือสั่งสอนให้นักเรียนเสียงอย่างมีสติ วัดโดยแบบวัดที่นักวิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 15 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมปลูกฝังด้านเสียงอย่างมีสติจากสถานศึกษา

กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์

ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) *ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ* หมายถึง การเห็นประโยชน์หรือโทษของการเสียงอย่างมีสติ และมีความรู้สึกพอใจหรือภูมิใจที่ถึงแม้จะอยู่ในสถานการณ์เสียงแต่ก็กระทำอย่างมีสติไม่ผลิผลาม

แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติมาก 2) *ความพร้อมที่จะเสียงอย่างมีสติ* หมายถึง ความพร้อมหรือความไวในการตระหนักว่าสถานการณ์ที่ตนจะเกี่ยวข้อง มีความเสี่ยงด้วยและเตรียมตัวรับมือเพื่อให้เกิดความปลอดภัย แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเสียงอย่างมีสติมาก 3) *การมีภูมิคุ้มกันตนด้านการคบเพื่อน* หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือไว้วางใจเพื่อน ใน 3 องค์ประกอบคือ คิดไว้วางใจเพื่อนในแง่ดีเกินควร เชื่อคำชักจูงที่ไม่สมควรของเพื่อน และ ทำตามเพื่อนเพราะตนเองชอบกระทำอยู่แล้ว โดยไม่มีความคิดที่จะต้านทานการชักจูงเช่นนี้ แบบวัดนี้เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ โดยมีพื้นฐานมาจากแบบวัดของนิศากร สนามเขต (2550) มีจำนวน 10 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก แสดงว่ามีภูมิคุ้มกันตนด้านการคบเพื่อนมาก 4) *การมีภูมิคุ้มกันตนทางจิต* หมายถึง การรายงานของนักเรียนว่าตนมีลักษณะทางจิต 4 ประการ คือ สติ-สัมปชัญญะ, ความไม่ชอบเสียง, ความสามารถในการจัดการกับปัญหา และการมองโลกในแง่ดี มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นความเข้มแข็งทางจิตที่จะต้านทานเภทภัยได้ แบบวัดนี้เป็นของ ดุจเดือน พันธุนาวิน และงามตา วณิชานนท์ (2551) มีจำนวน 16 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันตนทางจิตมาก

กลุ่มตัวแปรความสำเร็จในชีวิต

ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) *ความสุขในชีวิต* หมายถึง การรายงานของนักเรียนว่า ตนมีความสมหวัง มีการบรรลุเป้าประสงค์บางอย่าง มีคนที่เข้าใจตน เป็นต้น แบบวัดนี้เป็นของ ھرรรษา เลหาเสรีกุล (2537) มี

จำนวน 10 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมากในแบบวัดนี้ เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตมาก และ 2) ผลการเรียนรู้ หมายถึง ผลการเรียนรู้โดยเฉลี่ยของนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาคะแนนเต็มคือ 4.00

กลุ่มตัวแปรตามที่เรียกว่า พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ มี 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) *พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อน* หมายถึง การรายงานการกระทำของนักเรียนเกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนด้วยความรู้ตัว รอบคอบ มีการคิดพิจารณาไตร่ตรองก่อนกระทำสิ่งใดๆ ตลอดจนมีการวางแผนเตรียมตัวเพื่อรับสถานการณ์ที่เลวร้ายใน 3 ด้าน ได้แก่ หนึ่ง การถูกเพื่อนชวนไปในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย สอง การไปเที่ยว และสาม การชวนไปทะเลาะวิวาทและชกต่อย แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อนมาก 2) *พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทาง* หมายถึง การรายงานการปฏิบัติตนของนักเรียนในการเดินทางในชีวิตประจำวัน ใน 2 องค์ประกอบคือ หนึ่ง การโดยสารรถสาธารณะ และสอง ขณะเกิดเหตุการณ์อันตรายในการเดินทาง ว่าตนได้กระทำอย่างมีสติ รู้ว่าตนกำลังกระทำสิ่งใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทางมาก 3) *พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการบริโภค* หมายถึง การรายงานเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งมีการคิดพิจารณาก่อนการบริโภคเกี่ยวกับประโยชน์หรือโทษของสิ่งที่จะบริโภค รวมทั้งปริมาณ ความถี่ ความสะอาด และสถานที่ที่ควรที่จะบริโภค โดยแบ่งการกระทำเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การกระทำที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล และการกระทำเมื่ออยู่ในกลุ่ม แบบวัดนี้

ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการบริโภคมาก และ 4) *พฤติกรรมสนับสนุนเพื่อนให้เสี่ยงอย่างมีสติ* หมายถึง การแสดงพฤติกรรมส่งเสริมเพื่อนให้เสี่ยงอย่างรอบคอบในบริบทต่างๆ โดยสามารถสนับสนุนได้ 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูล และด้านการกระทำ แบบวัดนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น มีจำนวน 12 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดนี้มาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมสนับสนุนเพื่อนให้เสี่ยงอย่างมีสติมาก

วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล แบบวัดในงานวิจัยนี้มีรวม 20 ชุด ได้จัดพิมพ์เป็น 2 ลำดับ (เล่ม ก กับเล่ม ข) โดยมีการเรียงลำดับแบบวัดสลับในเล่ม ข โดยเอา 10 ชุดหลังในเล่ม ก ขึ้นก่อน เพื่อควบคุมอิทธิพลแทรกซ้อนจากการตอบก่อนหรือตอบหลังของแต่ละชุด โดยให้นักเรียนตอบเพียงเล่มเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อกับโรงเรียนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยทำการติดต่อโดยการโทรศัพท์สอบถาม และหรือทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูล โดยขอคาบเรียนที่นักเรียนว่าง เป็นเวลา 1 คาบ (ประมาณ 50 นาที) เมื่อถึงเวลานัด จึงทำการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบวัดให้นักเรียนตอบในห้องเรียน เป็นเวลา 50 นาที โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยควบคุมห้องละ 2 คน เมื่อนักเรียนตอบเสร็จแล้ว จึงกล่าวขอบคุณและทำการมอบของสมนาคุณให้เป็นการตอบแทน

สถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบวัด ได้แก่ การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วย t-test และการหาค่าความสัมพันธ์รายข้อกับแบบวัด ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์องค์ประกอบ

เชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ทำการหาค่าความเชื่อมั่นแบบอัลฟา ตลอดจนสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ เป็นต้น ประเภทที่สอง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้น (Path analysis) แบบใช้ตัวแปรแฝง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอยุธยา ทำการสุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นกำหนดโควตา (Stratified quota random sampling) เป็นจำนวน 1,520 คน โดยแบ่งตามลักษณะชีวสังคมภูมิหลัง ได้ดังนี้ 1) เพศ แบ่งเป็นนักเรียนชาย จำนวน 683 คน (44.9%) และนักเรียนหญิง 837 คน (55.1%) 2) สายการเรียน แบ่งเป็น 3 สายการเรียน ได้แก่ หนึ่ง นักเรียนที่เรียนในสายวิทย์-คณิต จำนวน 715 คน (47.0%) สองนักเรียนในสายศิลป์-คำนวณ จำนวน 310 คน (20.4%) และสาม นักเรียนในสายศิลป์-ภาษา จำนวน 495 คน (32.6%) 3) ภูมิลำเนา แบ่งเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 845 คน (55.6%) และ นักเรียนในต่างจังหวัด 675 คน (44.4%) ค่าสถิติเบื้องต้นและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในงานวิจัยของกลุ่มรวมดังตาราง 2

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัย

เชิงเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ

ในส่วนนี้เป็นวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของโมเดลปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ ผลการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด พบว่ามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 91.91, df = 72, p\text{-value} = 0.06,$

$RMSEA = 0.01, CFI = 0.99, TLI = 0.99, SRMR = 0.01$)

สำหรับการแสดงค่าพารามิเตอร์ของอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรแฝงในโมเดลนี้เป็นคะแนนมาตรฐาน (Standardized coefficient) เป็นดังภาพ 2

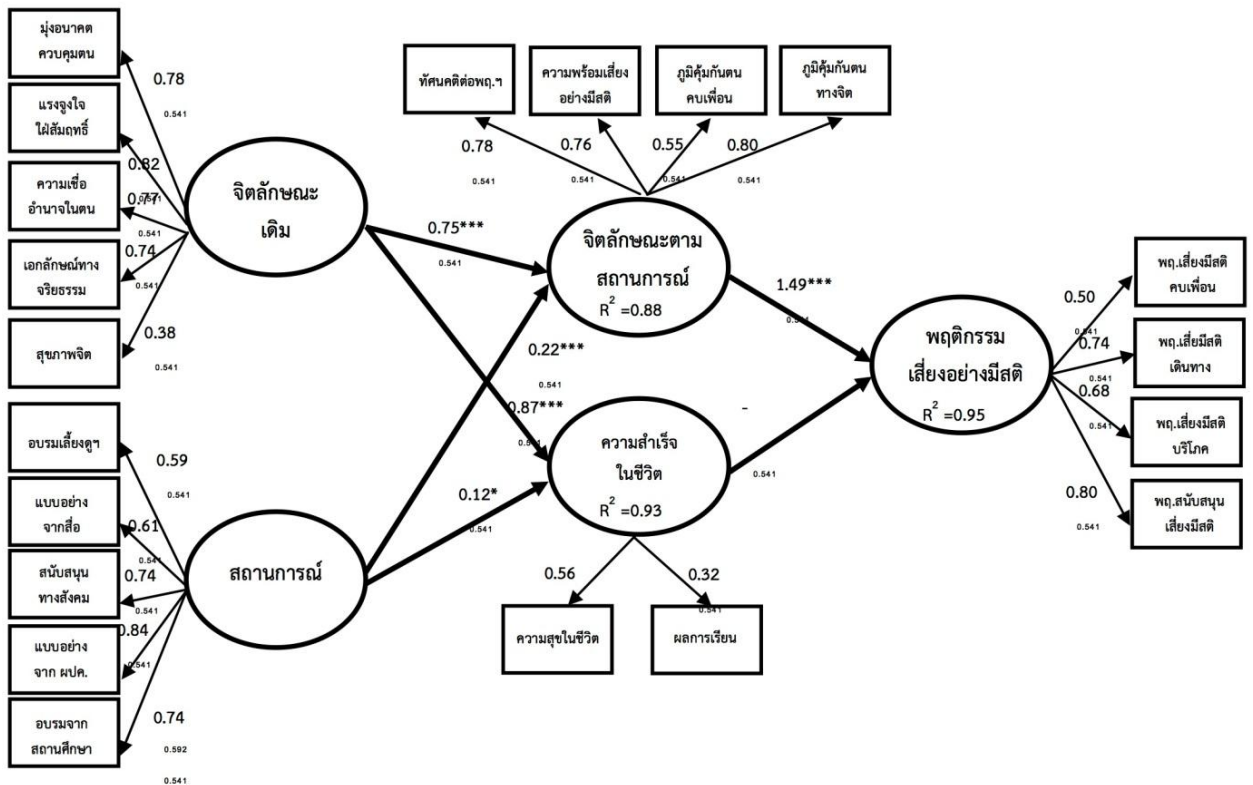
จากภาพประกอบ 2 ปรากฏว่า ตัวแปรภายในแฝงด้านพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ พฤติกรรมสนับสนุนทางสังคม (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80) รองลงมาคือ พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการเดินทาง (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.74) พฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการบริโภค (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.68) และพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติด้านการคบเพื่อน (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.50)

สำหรับตัวแปรภายในแฝงด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (ภาพประกอบ 2) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การมีภูมิคุ้มกันตนเองทางจิต (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80) ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.55 ถึง 0.78 ส่วนตัวแปรภายนอกแฝงด้านจิตลักษณะเดิม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ (ภาพประกอบ 2) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82) ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.38 ถึง 0.78 สำหรับตัวแปรภายนอกแฝงด้านสถานการณ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ (ภาพประกอบ 2) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การเห็นแบบอย่างที่ดี

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในกลุ่มรวม (n = 1,520)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1. พญ.เสียมมีสติคบเพื่อน	47.12	4.68																				
2. พญ.เสียมมีสติเดินทาง	49.27	7.20	.32**																			
3. พญ.เสียมมีสติการกิน	50.61	7.78	.26**	.52**																		
4. พญ.สนับสนุนเสียมมีสติ	54.05	8.03	.40**	.59**	.50**																	
5. ทักคนคิดต่อพญ.เสียมมีสติ	52.50	7.48	.42**	.58**	.52**	.69**																
6. ความพร้อมเสียมมีสติ	50.71	7.63	.37**	.59**	.50**	.64**	.70**															
7. ภูมิใจกับคนค่านคบเพื่อน	45.78	6.95	.38**	.44**	.32**	.52**	.61**	.59**														
8. ภูมิใจกับคนทางจิต	82.15	10.00	.35**	.56**	.50**	.55**	.61**	.59**	.44**													
9. อบรมเสียดูฯ	51.30	10.43	.22**	.31**	.29**	.37**	.39**	.35**	.26**	.46**												
10. แบบอย่างผู้ปกครอง	64.40	9.26	.32**	.43**	.43**	.49**	.54**	.54**	.47**	.56**	.53**											
11. สนับสนุนจากครอบครัว	65.36	10.21	.27**	.37**	.34**	.44**	.44**	.40**	.32**	.57**	.65**	.60**										
12. แบบอย่างจากสื่อ	55.24	7.17	.23**	.26**	.20**	.36**	.35**	.38**	.36**	.37**	.26**	.44**	.47**									
13. อบรมจากสถานศึกษา	68.42	9.76	.26**	.34**	.30**	.44**	.45**	.45**	.38**	.45**	.33**	.48**	.57**	.67**								
14. เอกลักษณ์ทางจริยธรรม	67.05	7.63	.34**	.45**	.40**	.47**	.50**	.51**	.37**	.59**	.34**	.51**	.50**	.53**	.54**							
15. ความเชื่ออำนาจในตน	41.95	6.66	.34**	.40**	.34**	.49**	.56**	.48**	.38**	.65**	.44**	.51**	.59**	.40**	.51**	.56**						
16. มุ่งอนาคตควบคุมตน	55.39	7.82	.32**	.45**	.41**	.49**	.54**	.54**	.45**	.60**	.36**	.52**	.52**	.54**	.57**	.63**	.61**					
17. สุขภาพจิต	42.80	10.43	.14**	.30**	.26**	.22**	.29**	.24**	.12**	.47**	.23**	.25**	.28**	-.03	.05	.22**	.40**	.18**				
18. แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์	41.34	6.91	.35**	.49**	.42**	.52**	.59**	.58**	.45**	.63**	.37**	.48**	.47**	.35**	.44**	.54**	.63**	.69**	.34**			
19. ความสุขในชีวิต	42.52	6.56	.21**	.33**	.27**	.38**	.38**	.33**	.21**	.53**	.40**	.33**	.56**	.27**	.40**	.41**	.55**	.46**	.36**	.44**		
20. เกรดเฉลี่ย	2.81	0.55	.23**	.12**	.04	.20**	.24**	.25**	.28**	.23**	.16**	.21**	.15**	.21**	.13**	.21**	.27**	.26**	.08**	.25**	.15**	

หมายเหตุ * p<.05, ** p< .01

ภาพประกอบ 2 ผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงเหตุด้านจิตลักษณะเดิม สถานการณ์ จิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิต ที่มีต่อพฤติกรรมเสียมมีสติ ด้วยตัวแปรแฝง ในกลุ่มรวม (n =1,520 คน, * p <.05, *** p<.001)

ด้านเสียงอย่างมีสติจากผู้ปกครอง (น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.84) ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.59 ถึง 0.74

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม (Total effect=TE) อิทธิพลทางตรง (Direct effect = DE) และอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect = IE) ของตัวแปรภายในแฝงพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงที่สุดต่อพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ คือ ตัวแปรภายในแฝงจิตลักษณะตามสถานการณ์ (TE = 1.49) รองลงมาได้แก่ ตัวแปรภายในแฝงความสำเร็จในชีวิต (TE = -0.61) ตัวแปรภายนอกแฝงจิตลักษณะเดิม (TE = 0.59) และตัวแปรภายนอกแฝงสถานการณ์ (TE = 0.26)

ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อตัวแปรภายในแฝงพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ คือ ตัวแปรภายในแฝงจิตลักษณะตามสถานการณ์ (DE= 1.49) รองลงมาคือ ตัวแปรภายในแฝงด้านความสำเร็จในชีวิต (DE = -0.61) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุดต่อตัวแปรภายในแฝงพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ คือ ตัวแปรภายนอกแฝงจิตลักษณะเดิม (IE = 0.59) รองลงมาคือ ตัวแปรภายนอกแฝงสถานการณ์ (IE = 0.26)

จากภาพ 2 จะเห็นได้ว่า ตัวแปรภายในแฝงพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝง 2 ตัว ได้แก่ ตัวแปรภายในแฝงจิตลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นบวกและเป็นค่าอิทธิพลสูงที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 1.49) และตัวแปรภายในแฝงความสำเร็จในชีวิต ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นลบ (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.61) โดยค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ มีค่าเท่ากับ 0.95

ตัวแปรแฝงภายในความสำเร็จในชีวิต ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 2 ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัว

คือ 1) ตัวแปรภายนอกแฝงจิตลักษณะเดิม ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นบวกและเป็นค่าอิทธิพลสูงที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.87) และ 2) ตัวแปรภายนอกแฝงสถานการณ์ ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นบวก (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.12) โดยค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงความสำเร็จในชีวิตมีค่าเท่ากับ 0.93

ตัวแปรภายในแฝงจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 2 ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัว คือ 1) ตัวแปรภายนอกแฝงจิตลักษณะเดิม ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นบวกและเป็นค่าอิทธิพลสูงที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.75) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด และ 2) ตัวแปรภายนอกแฝงสถานการณ์ ซึ่งมีค่าอิทธิพลเป็นบวก (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.22) แสดงว่า โดยค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงจิตลักษณะตามสถานการณ์มีค่าเท่ากับ 0.88

สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ปรากฏว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบผลประการแรกว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์ และความสำเร็จในชีวิตมีอิทธิพลทางตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติไปยังพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ โดยพบในรายละเอียดว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์มีอิทธิพลทางตรงที่เป็นบวกไปยังพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ปรากฏว่า องค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกันตนทางจิต และองค์ประกอบทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสียงอย่างมีสติ มีความสำคัญใกล้เคียงกัน รองลงมาคือ ความพร้อมที่จะเสียงอย่างมีสติ ผลการวิจัยในอดีตมักปรากฏว่า ทัศนคติที่ดีต่อ

พฤติกรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับต้นๆ ของพฤติกรรมที่น่าปรารถนา (กุหลาบ ไทโรโพธิ์, 2546; วรรณลดา กันต์โฉม, 2553; สุภาสินี นุ่มเนียม, 2546) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการมีภูมิคุ้มกันตนเองทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติของเด็กวัยรุ่นอีกด้วย

สำหรับความสำเร็จในชีวิตนั้นปรากฏว่ามีอิทธิพลทางตรงที่เป็นลบต่อพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า องค์ประกอบความสุขในชีวิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของตัวแปรภายในแฝงความสำเร็จในชีวิต รองลงมาคือผลการเรียน นั่นหมายความว่า นักเรียนที่มีความสำเร็จในชีวิตมาก ซึ่งก็คือ มีความสุขในชีวิตมาก และมีผลการเรียนดี แต่กลับเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติน้อย

ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยบางเรื่องที่พบว่า ผู้ที่มีอารมณ์ดีมักเป็นผู้ที่มีการตัดสินใจรอบคอบกว่าผู้ที่มีอารมณ์ไม่ดี (Hasse&Silbereisen,2011; Morgan, Jones, & Harris, 2013) แต่มีผลงานวิจัยหลายเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า อารมณ์ดีมีความเกี่ยวข้องกับความสุขอันตรายน้อย เช่น ผลการวิจัยของ Hu,Xie, & Li (2013) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และพฤติกรรมการขับขี่แบบเสี่ยงอันตราย ที่ศึกษาในชาวจีนอายุ 20-56 ปี จำนวน 285 คน พบว่า ผู้ขับขี่ที่มีอารมณ์ดีมักจะกังวลเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุน้อยกว่าผู้ขับขี่ที่มีอารมณ์ไม่ดี จึงมีแนวโน้มที่จะขับขี่ด้วยความประมาทมากกว่ารวมทั้ง ผลการวิจัยนักศึกษาปริญญาตรีชาวจีน (Yuen & Lee, 2003) ปรากฏผลในทำนองเดียวกันว่า นักศึกษาที่อารมณ์ดีกลับเป็นผู้ที่ต้องการเสีงมากกว่าผู้ที่มีอารมณ์ไม่ดี นอกจากนี้งานวิจัยของ วรรณลดา กันต์โฉม (2553) ที่ศึกษาความฉลาดในการคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษา ปรากฏผลที่

น่าสนใจว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกลับเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีความฉลาดในการคบเพื่อนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคตและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ถึงแม้ว่างานวิจัยนี้จะมีข้อดีหลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ ผลวิจัยที่พบเป็นเพียงการพบปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ แม้โมเดลตั้งต้นจะมาจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยมและได้ทำการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล เพื่อศึกษาตัวทำนายและอำนาจทำนายทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเชิงเหตุ 3 กลุ่มต่อพฤติกรรม 4 ด้าน และต่อผลลัพธ์ แต่ก็ยังไม่เป็นหลักฐานที่หนักแน่นในที่สุดในการแสดงความเป็นสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรเหล่านี้ได้ ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะในเชิงที่ใกล้กับการระบุสาเหตุจากผลวิจัยเรื่องนี้ จึงยังเป็นเพียงการคาดการณ์ที่ควรมีการทำวิจัยทดลองพัฒนาเพื่อยืนยันผลต่อไป

ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่นไทยนั้น บิดามารดาผู้ปกครองและครูอาจารย์ โดยเฉพาะที่จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้น ควรใช้ผลวิจัยนี้ร่วมกับองค์ความรู้ทางด้านนี้ที่ประมวลให้แล้ว ว่าการพัฒนาวัยรุ่นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัยทั้งทางด้านการเดินทางการบริโภคและการคบเพื่อนนั้น การพัฒนานักเรียนด้านความรู้และทัศนคติต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนาได้ จะต้องมีการพัฒนาภูมิคุ้มกันตนเองทางจิต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมุ่งอนาคตและทักษะการควบคุมตนเองให้นักเรียนด้วย โดยการมีแบบอย่างที่ดีจากผู้ปกครอง และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ โดยต้องเน้น

เรื่องพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติในนักเรียนที่เรียนดี อีกด้วย จึงจะเป็นการพัฒนาวัยรุ่นไทยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ คารมปราษฎ์ คล้ายแก้ว. (2557).

บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 20(1), 1-18.

กุหลาบ ไทรโพธิ์ภู. (2546). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักษาความสะอาดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

เกษม จันทศร. (2541). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คมนา วัชรธานินท์. (2546). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย*. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

งามตา วนิทานนท์ และ อุษา ศรีจินดารัตน์. (2552). *ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและโรงเรียนที่มีต่อความสุขใจและ*

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยช่วงยาวหลายระยะ. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 120 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิตติพร ไวโรจน์วิทยาการ. (2551). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนที่ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

จิรวัดนา มั่นยืน และ รุ่งทิพย์ สมานรักษ์. (2546). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหลบหนีการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา*. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

จूरิพร ภิบาลจันทร. (2551). *จิตลักษณะและสถานการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการทำงานของพนักงานปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตพลาสติกที่ผ่านการรับรองมาตรฐานระบบการบริหารงานคุณภาพ ISO 9001: 2000*. (ปริญญาณิพนธ์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ดวงกมล พรหมลักขโณ. (2549). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมฉลาดดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ*. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (กำลังดำเนินการ). การวิจัยเพื่อสร้างและประเมินคุณลักษณะของแบบวัดความเชื่ออำนาจในตนทั่วไปและเฉพาะกิจเพื่อใช้กับวัยรุ่นไทย. วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย, 1 และ 2, xxx-xxx.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วณิชานนท์ และคณะ. (2536). *ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน*. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. (2517). *อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น*. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 18. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2550). *ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมใฝ่รู้และไม่ใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม*. รายงานการวิจัย คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2552). *หลักและวิธีการประมวลเอกสาร เพื่อความเป็นเลิศในการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์*. คณะพัฒนาสังคม

และสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ งามตา วณิชานนท์ (2551). *การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทางจิตแบบพหุมิติด้านการมีภูมิคุ้มกันตน*. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

นิตสาร สนามเขต. (2550). *การมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)

ประชิด สุขอนันต์. (2545). *ปัจจัยส่วนบุคคลและสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับความสุขและการคิดฆ่าตัวตายในนักเรียนมัธยมศึกษา*. (ภาคนิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

พระมหาใจ สวณไผ่. (2547). *ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการของบ้าน วัด โรงเรียนและจิตลักษณะที่เกี่ยวกับลักษณะทางพุทธศาสนาของสามเณรผู้เรียนบาลี*. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

พระมหาไชยา กาละปักษ์. (2550). *ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการของบ้าน สถานศึกษา สื่อ และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพบุรุษของนักเรียนอาชีวศึกษา*. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

พระราชวรมุณี (ประยูรท์ ปุยโตโต). (2529). *พุทธธรรม*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. (2546). ผลของการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะการพัฒนาเพื่อนต่อการช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ในนักศึกษาชายระดับอุดมศึกษา. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนากระบวนการวิจัยแห่งชาติ. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- รสนันท์ ณ นคร. (2550). ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการทางจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมเงินของนักเรียนระดับมัธยมต้นที่มีธนาคารโรงเรียน. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- รุจิเรศ พิษิตานนท์. (2546). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมฉลาดเลือกกินของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ลินดา สุวรรณดี. (2543). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- วรรณลดา กันต์โฉม. (2553). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ศุภรางค์ อินทุณท์. (2552). ปัจจัยเชิงสาเหตุทางจิตสังคมและปัจจัยเชิงผลด้านการจัดการกับความเครียดของพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนวัยรุ่น. (ปริญญาานิพนธ์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สกล เทียงแท้ และสุमितตรา เจริมพันธ์. (2546). ผลการฝึกจิต-พฤติกรรมแบบบูรณาการต่อพฤติกรรมการขับชื้ออย่างปลอดภัยของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนากระบวนการวิจัยแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุพัตรา พรหมเรนทร์. (2550). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สุภาสิณี นุ่มเนียม. (2546). ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- สุमितตรา เจริมพันธ์. (2545). จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- หรรษา เลาทเสรีกุล. (2537). การเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น. (ปริญญาานิพนธ์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- อนรรฆมนต์ เรียบร้อยเจริญ. (2549). ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการระหว่าง บ้าน โรงเรียน และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันการคุกคามทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาในโครงการก้าวอย่างเข้าใจ. (ภาคินพนธ์, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

- อุบล เลี้ยววาริณ. (2534). ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร. (ดุษฎีนิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- Aquino, K., & Reeds, A., II. (2002) The Self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1423-1440.
- Boyer, T.W. (2006). The development of risk taking: A multi-perspective review. *Developmental Review*, 26, 291-345.
- Brown, K.W., Kasser, T., Ryan, R.M., Linley, P.A., & Orzech, K. (2009). When what one has is enough: Mindfulness, financial desire discrepancy, and subjective well-being. *Journal of Research in Personality*, 43, 727-736.
- Haase, C. M., & Silbereisen, R. K. (2011). Effects of positive affect on risk perceptions in adolescence and young adulthood. *Journal of Adolescence*, 34, 29-37.
- Howell, A. J., Digdon, N. L., Buro, K., & Sheptycki, A. R. (2008). Relations among mindfulness, well-being, and sleep. *Personality and Individual Differences*, 45(8), 773-777.
- Hu, T.Y., Xie, X., & Li, J. (2013). Negative or positive? The effect of emotion and mood on risky driving. *Transportation Research Part F*, 16, 29-40.
- Kraag, G., Zeegers, M., Kok, G., Hosman, C., & Abu-Saad, H.H. (2006). School programs training stress management in children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of School Psychology*, 44, 449-472.
- Larsman, P., Eklof, M., & Torner, M. (2012). Adolescents' risk perceptions in relation to risk behavior with long-term health consequences; antecedents and outcomes : A literature review. *Safety Science*, 50, 1740-1748.
- Leon, J.C., Carmona, J., & Garcia, P. (2010). Health-risk behaviors in adolescents as indicators of unconventional lifestyles. *Journal of Adolescence*, 33, 663-671.
- Magnusson. D., & Endler, N.S. (1977). *Interactional psychology and personality*. NY : John Wiley and Sons.
- Mahoney, M.J., & Thoresen, C.E. (1974). *Self-control: Power to the person*. Monterey, CA: Brooks/Cole Publishing Company.
- McClelland, D.C. (1974). Sources of need for achievement. in D.McClelland, & R. Steele. (Eds), *Human motivation: A book of readings* (pp.319-77). General Learning Press, Morristown, NJ.
- Morgan, J.I., Jones, F.A., & Harris, P.R. (2013). Direct and indirect effects of mood on risk decision making in safety-critical workers. *Accidental Analysis and Prevention*, 50, 472-482.

- Reininger, B. M., Pérez, A., Aguirre Flores, M.I., Chen, Z., & Rahbar, M.H. (2012). Perceptions of social support, empowerment and youth risk behaviors. *Journal of Primary Prevention, 33*(1), 33-46.
- Roche, K., Ahmed, S., & Blum, R.W. (2008). Enduring consequences of parenting for risk behaviors from adolescence into early adulthood. *Social Science & Medicine, 66*, 2023-2034.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs, 80*(1), whole issue.
- Ruangkanchanasetr, S., Plitponkarnpim, A., Hetrakul, P., & Komgsakon, R. (2005). Youth risk behavior survey: Bangkok, Thailand. *Journal of Adolescent Health, 36*, 227-235.
- Schutte, N.S., & Malouff, J.M. (2011). Emotional intelligence mediates the relationship between mindfulness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences, 50*, 1116-1119.
- Walsh, S.D., Harel-Fosch, Y., & Fogel-Grinvald, H. (2010). Parents, teachers and peer relations as predictors of risk behaviors and mental well-being among immigrant and Israeli born adolescents. *Social Science and Medicine, 70*, 976-984.
- Wilde, G.J.S. (1993). Effects of mass media communications on health and safety habits: An overview of issues and evidence. *Addiction, 88*, 983-996.
- Yuen, K.S.L., & Lee, T.M.C. (2003). Could mood state affect risk-taking decisions? *Journal of Affective Disorders, 75*, 11-18.